

УДК 32.019.15: 323

DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.23.2019.181480>

Кіянка Ірина Богданівна

*доктор політичних наук, доцент, доцент кафедри європейської інтеграції
та права Львівського регіонального інституту державного управління*

*Національної академії державного управління
при Президентові України*

email: kiyanka@i.ua

ORCID: 0000-0002-3100-7796

СУЧАСНИЙ АСПЕКТ ПОПУЛІЗМУ В КОНТЕКСТІ ІДЕОЛОГІЧНОЇ НОРМИ

Розглянуто сучасну проблематику популізму через призму ідеологій, зокрема консерватизму та лібералізму. Зазначено, що світовий досвід свідчить, що популістський рух активізувався в періоди, коли країни переживали переломні етапи своєї історії. Проаналізовано проблематику популізму як наявність соціального замовлення від зацікавлених суб'єктів політичної дії, які застосовують популізм для реалізації своїх програм та у боротьбі за владу.

Ключові слова: популізм; публічна політика; вибори; виборча кампанія; політична ідеологія; політична програма.

Постановка проблеми. В українській спеціальній літературі інтерес до популізму виник наприкінці 90-х рр. ХХ ст. При цьому відбувалася поступова рецепція аналітичних висновків західних дослідників. На сьогодні вітчизняна історіографія популізму представлена низкою публікацій, майже винятково у форматі статей. На тлі загальних характеристик популізму як явища, що базуються передусім на доробку західних політологів, висвітлено, зокрема, такі питання, як прояви популізму в історії українського національного руху, сучасній українській політиці, популістські прийоми політичної боротьби, філософський дискурс цього поняття. Увагу науковців привертало прояви популізму в актуальному політичному просторі країн Східної Європи. Дослідники вказали також на популістську складову у діяльності практично усіх українських партій, на зв'язок між популізмом та кризою представницької функції вітчизняної партійної системи. Водночас можна вказати на чималі відмінності та розбіжності у поглядах науковців.

Поява ідеології є закономірним результатом розвитку суспільства та важливим атрибутом функціонування держави. При цьому ідеологія може відображатись у формі політичного вчення, релігійної доктрини, глобальної стратегії тощо. Її функція – функція духовного стрижня, що визначає мету та сенс суспільно-політичного життя, забезпечує згуртування та єдність

соціуму, народу, нації. Водночас ідеологія є важливою складовою суспільної свідомості, яка є самотнім й різностороннім явищем [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив як багатоаспектність наукових публікацій щодо ідеологічного забарвлення популізму, так і багатонаціональний склад науковців, які досліджували цю проблему. Сюди можна зарахувати таких науковців, як: М. Варій, М. Вегеш, В. Єрмоленко, А. Валіцький, Р. Дарендорф, К. Дейвікс та інші. Ідеології, покликані організувати суспільне життя, є своєрідними архітектонічними утвореннями [2].

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Важливим моментом у формуванні сильного громадянського суспільства є синдром популізму радянської людини. Це пояснюється перебуванням у складі імперії, яка акцентувала свою увагу на імідж, який “ішов на експорт”, коригувала систему ідеологічних дзеркал, створювала ілюзію своєї, а відтак і нашої присутності у світі. Мета статті – проаналізувати сучасний аспект популізму через призму ідеологічних норм (а саме консерватизм та лібералізм).

Виклад основного матеріалу. Як система поглядів, ідей і концепцій, ідеологія втілюється в різноманітних формах суспільної свідомості, які розрізняються за своїм предметом, типом відображення інтересів суспільного суб'єкта, а також функцією, яку вони виконують у суспільному житті. При цьому, як правило, ідеологія тісно пов'язана з такими формами суспільної свідомості, як політична свідомість і правова свідомість, мистецтво й мораль, філософія й наука, а також із релігією, економічною свідомістю людини тощо.

Зазвичай ідеологія проявляється у формі оригінальних суджень, узагальнень і висновків. Переважно вони виявляються суб'єктивними, тобто оцінками і судженнями того суб'єкта, виразником інтересів якого є ідеологічна система. А процес появи і становлення ідеології безпосередньо пов'язаний із певними соціальними та суспільними, а згодом політичними прагненнями та завданнями.

Політичні ідеології – це певні сукупності взаємопов'язаних ідей, цінностей, символів та ритуалів, призначених об'єднувати людей заради спільних політичних дій. Основою політичних ідеологій є певні погляди на суспільство та державу. Важливим є й той момент, що політичні ідеології є особливим типом вірувань. Те, у що ми віримо, є часткою нашої дійсності. На основі того, у що ми віримо, організовується наша діяльність [3].

Світовий досвід свідчить, що популістський рух активізувався в періоди, коли країни переживали переломні етапи своєї історії. При різких соціально-економічних зрушеннях, особливо тоді, коли ламалися старі засади, а нові ще не окреслювалися чітко і ясно, на політичну арену виходять популістські діячі. Заснований на буденному, безпосередньому сприйнятті навколишнього світу і його проблем, спрощених уявленнях про причинно-

наслідкові зв'язки і відносини громадського життя, популізм пропонує, відповідно, полегшені, часто бунтарські шляхи виходу із складних ситуацій.

У політиці популізм зазвичай асоціюється з емоційним, спрощеним, маніпуляційним дискурсом, спрямованим на інстинктивні почуття людей, чи з опортуністською політикою, спрямованою на те, щоб купити підтримку виборця. Проте тут доцільно зауважити, що звертання до людських почуттів є забороненим, але є нормальним за демократичного політичного режиму. Розуміючи популізм як пропозицію нереальних та ілюзорно простих рішень, водночас маємо вказати на труднощі визначення об'єктивних критеріїв можливого та неможливого, адже за певними суспільними проблемами часто стоять суперечливі інтереси різних соціальних груп [4].

Серед причин зародження популізму у масовій свідомості і політичних ідеологіях різних держав, зокрема пострадянського простору, є прагнення громадян пов'язати позитивний соціально-економічний розвиток із особистостями і так званою “залізною” владою. При цьому демократія сприймається ними як гальмо на шляху економічної стабілізації і поступу, що стимулюється певною часткою національного політикуму. А саме, апатія населення, яка часто настає після бурхливої діяльності спільноти – лідера – команди. Якщо немає підтримки серед більшості населення, у лідерів починається процес активного виснаження, і він дається до реакції самозахисту власного еґо – “популістських гасел”. І тому й допомагає відсутність необхідного рівня соціальної енергії, громадської підтримки. Важливими є емоції, які у реалізації популістських гасел мають фундаментальне спрямування, оскільки кожна з них має специфічні внутрішньо детерміновані нервові субстрати, як зазначає В. Єрмоленко [5].

Причиною апатії ще може бути невідповідність, неадекватність форм життя внутрішній доленосній налаштованості або глибинній сутності людини чи соціуму.

Через апатію люди втрачають довіру до влади. Оскільки довіра є не тільки ознакою демократичного життя, але й цінністю та психологічним регулятором соціального процесу, це призводить до браку консолідації центрального чинника ефективності будь-якої соціальної дії, що потребує колективного розуму чи колективної насаги, не кажучи вже про політичну мету, досягнення якої просто неможливе без залучення цього чинника. Тобто він сам по собі не може не бути багатозастосовним, поліфункціональним, навіть у чомусь маніпулятивним [6].

Коли популізм апелює до суспільних настроїв, то власне з'являється спроба підлаштуватися під стереотипи масової свідомості, тоді популізм стає засобом завоювання влади. А підвладна маса потребує від влади: по-перше, опіки, турботи, догляду, патерналістського забезпечення базового комфорту – фізіологічного і психологічного; по-друге, встановлення чи дотримання порядку; по-третє, надання сенсу колективному та індивідуальному існуванню, творенню привабливої спільної ідеї. Хоча це є своєрідна ілюзія,

але баз неї суспільство не може нормально існувати, інакше воно впадає у стан аномії. Якщо ж влада не хоче чи не може запропонувати громадянам важливу й цікаву для них ілюзію, то вона ризикує втратити свою популярність, якщо, звісно, вона її має [7].

Якщо брати до уваги, що основним елементом класичного консерватизму є філософія традиціоналізму – повага до моральних традицій, що склалися у суспільстві, усвідомлення того, що суспільство – це духовний феномен, організм, який має своє внутрішнє життя, то недопустимо його “перекроювати” на догоду державним діячам, їхнім свавільним устремлінням. Для правого світогляду характерна також повага до історичної традиції, запропонованого нею емпіричного матеріалу (інтелектуального, політичного, історичного), тому консерватизм і консервативна думка загалом критично відмовляються від соціальних проєктів перебудови суспільства, ґрунтованих винятково на інтелектуальному пошуку, без урахування реальності [8].

Консервативна думка запропонувала надзвичайно слухні відповіді на сукупність питань щодо свободи особи й зупинилася перед політичною практикою, зауважуючи відмінність між теоретичним конструктом і реальністю.

Визначеність, окресленість, логічність, жорсткість форми залежить від адекватного сприйняття її особою, здатності протидіяти хоча б неприйняттям цих зовнішніх форм, які відображає політична система суспільства з усіма її складовими. У такий спосіб сама ж держава, система влади, політичні інститути й інституції, відносини уже перетворюються на трансцендентні стосовно особи. Адже психологічно людина завжди протистоїть нав’язаним ззовні формам, які б алгоритмізували її сутність своїми певною мірою жорсткими визначеннями, звужуючи простір її свобод. У надмірно тоталітарних і демократичних суспільствах (в останніх, до речі, ще виразніше, бо сформована самоідентичність) завжди присутнє психологічне протистояння людини своїй зовнішній політичній формі буття – державі, владі, політичним інституціям тощо [9].

У консервативній ідеології популізм набирає сили через політичний міф. Політичний міф походить від сутності людини й, одночасно, створюється нею штучно. Тут немає ні суто природного механізму створення, ні суто розумового. Таким чином, політичний міф є пристосуванням деякого культурного міфу для політичних цілей, а його основою завжди є певна штучна концепція. Становлення абсолютного політичного міфу, який базується на абсолютній міфології й певному національному ґрунті, пов’язане із синтезом охоронних і реформаторських зусиль. Власне, самі реформи в консервативному синтезі є всього лише способом забезпечення людини від гріхопадіння, реакція на божевільне новаторство лжепророків-політиків, супровідний мотив розвитку людського суспільства.

У процесі індивідуації людина виділяється з маси й проходить стадії особистісного дорослішання – від чистого афекту до розуміння своїх життєутворюючих інтересів, від інтересів до цінностей (і міфологічних образів), від цінностей до основоположних категорій і явищ священного. Сформована в цьому процесі надособистість – це нерозривна свідомо-несвідомо єдність (самість), утворена не вторгненням несвідомого в і без того надто тісну сферу свідомого (варваризація), а розширенням сфери свідомості в традиційно несвідомих елементах психіки (індивідуація). Саме надособистість в змозі розтлумачити й застосувати приховані в колективній психіці розуміння.

Політичний міф, як і архаїчний, характеризується певним набором компонентів: картиною світобачення у формі міфологізованої концепції соціальної істини (підставами справедливості), періодом у часі, пов'язаним із джерелом національної історії й культури, моментом їхнього вищого піднесення або занепаду (аналог ініціативного переживання у містичному ритуалі), образом майбутнього (зрозумілим як повернення до джерел Золотого Століття) і глибокою опозицією “ми – вони” (аналого міфічної опозиції Добра і Зла). Але політичний міф відрізняється від архаїчного своєю інструментальністю та рукотворністю. Культурне завдання політичного міфу полягає у відновленні соціальної картини світу, зруйнованої під час соціального катаклізму, і структуруванні дійсності в ситуації, коли картину світу не можна відновити й засвоїти як цілісну. Основою політичного міфу, із всією його кризовою випадковістю, неодмінно є концепція.

Політичний міф постійно перебуває у стані добудування: від ідентифікації за спільним переживанням, через певний межовий психологічний стан, до символізації й ритуалізації – оперування, комбінування символами. У зрілій стадії міф зумовлює міфоритуальні товариства, але потім переходить у стадію уніфікації й виродження та гине, втративши мобілізуючу силу. Інструментальні якості політичного міфу призводять до того, що вихідний міфосюжет заднім числом може бути накладений практично на будь-який дієвий ряд, а політичний міф стає шифром соціального проекту. Життєздатність соціального проекту, відповідно, залежить лише від мистецтва міфотворця і його вміння пояснити масам, що події не спростовують заявленого сюжету. Розгорнутий політичний міф, щоб обслужити більш-менш довгострокову стратегію боротьби за владу, повинен народжуватися в зв'язку з архаїчними міфами, базуватися на них, містити ключ, що дешифрує ймовірні реакції маси, і вирішувати основні питання буття.

Роздробленість міфотворчого потоку, пропонованого суспільству засобами масової інформації, обумовлює його перетворення в обман. Іноді це призводить до виникнення квазіміфу, що проявляє себе невідповідністю архетипу. І він може захопити масу й “водити нею” доти, поки архетипічна

ситуація не розкриє суперечність цього міфу досвіду предків, культурній парадигмі, що існує в суспільній свідомості проти його волі.

Символ у політиці пов'язує раціональне з ірраціональним, колективне з індивідуальним, масу з вождем. Виділяють культурний і психоаналітичний підходи до суті символу. В першому випадку символом є сама дійсність, найважливіша ознака соціальності; в другому випадку – позначення певного витісненого зі свідомості забороненого бажання. Перший підхід відповідає глибоко вкоріненим у культурі символам, інший – кризовій формі свідомості.

Політичний міф формується разом зі створенням магічних слів і проясненням їхнього змісту в міфотитуальних сценаріях. У магічному слові може бути приховане божевілля як небезпечне емоційне розжарення, що затьмарює зміст, але може міститися й особистість зі значеннєвою енергетикою, енергією сутності. Декларативне присвоєння символу явищу (акт номінації) є формою політичної влади. Національний політичний міф складається як ієрархія крові і ґрунту: ґрунт стосується концепції народу – богоносця – носія знання про Істину, кровність (елітарність) – концепції боротьби за реальний успіх націй у земному існуванні. Народ вкладає у міфотворчість нації зміст свого несвідомого, відображений у символах досвід предків, еліта – концептуальне бачення всієї міфологічної конструкції та гру образів – політичну рекламу й національний ритуал [10].

Міфологія – це не тільки історично перша, універсальна і єдина форма суспільної свідомості, яка дійшла до нас із глибини сторіч у формі міфів, легенд, переказів, а щось більш значиме, те, що визначає основи соціокультурного простору. У міфі сходяться минуле з сучасним і визначається майбутнє. Міф формує ментальність народу і нею формується, визначаючи історичний вибір нації.

Вважаємо, що суспільство, особистість можуть реагувати на кризову ситуацію, на загрозу, або виробляючи інноваційну ідею, що відкриває нові творчі можливості, або повертаючись до старих ідей, що виправдали себе під час попередніх криз. Міф перетворюється на засіб соціальної та політичної мобілізації, якщо суспільство втрачає здатність вирішувати проблеми раціонально. Міф – сильний засіб навіювання, політична зброя, здатна підкорювати, групувати і направляти людей, формувати з них партії, рухи і виховувати борців за свободу. Тому не дивно, що ця зброя використовується політиками, інакше кажучи міф виконує маніпулятивну функцію, є ефективним засобом політичного маніпулювання.

Проте як би еліта, або просто верхівка, не намагалася впровадити і нав'язати свою волю суспільству, без ефективного пропагандистського апарату їй це не вдасться. Політична пропаганда використовує різноманітний спектр методів та засобів. Одним із яких є саме створення міфів. І тому важливу роль у застосуванні певних політичних міфів у пропагандистських операціях відіграє відповідність певних елементів

політичної культури їх необхідності таким функціям: експлікативній (роз'яснювальній), апологетичній (виправдання існуючого порядку), маніпулятивній (маніпулювання свідомістю людини, групи, мас), а також ідеологічній, захисній та офензивній (наступальній).

Принцип популізму – це постійна рефлексія на певні речі, що відбуваються в суспільстві. Це, своєю чергою, своєрідний захист системи і уніфікація певних символів, що зручні для популістів. А також характерна риса для опрацювання людської свідомості в процесному та історичному саморозвитку.

У популізмі завжди присутній “інстинкт до комбінації”. Психологічно – це той інстинкт, який відповідає за те, щоб людина була здатна розглядати свої відносини і зв'язки з оточуючим світом і наводити певні асоціації, тобто з'єднувати одні речі з іншими.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналізуючи погляди представників лібералізму, можна констатувати, що ця суспільно-політична течія не є “негативною”. Окрім того, у полеміці індивідуалізму із колективізмом вона дотримується позиції третейського судді. Адже лібералом не можна вважати індивідуаліста, що бажає самоізоляції. Вільна особистість є відкритою так само, як і вільне суспільство. Людині в ньому завжди притаманні індивідуальна відповідальність, моральна дисципліна. У такому суспільстві особистість вмє сама себе “внутрішньо зв'язати”.

Спроба представників ліберальних сил деполітизувати війну з корупцією шляхом перетворення її на інструмент інституційних реформ була від початку приречена на невдачу. Політичний дискурс, який зосереджується на корупції, моралізує політичний вибір так, що політика зводиться до альтернативи між корумпованим урядом та поки що некорумпованою опозицією. Тим часом головні гасла антикорупційної кампанії закликають “позбавитись їх усіх!”.

У процесі розвитку Української держави особливо нагальною є потреба в системі політико-ідеологічних цінностей та морально-етичних орієнтирів, здатних мобілізувати зусилля суспільства на вирішення поточних і перспективних проблем її розбудови. Одним із шляхів пошуку та обґрунтування інтеграційної ідеї, реалізація якої могла б стати основою формування необхідної нам системи ціннісних пріоритетів та орієнтирів, є створення такої концепції державної ідеології, яка б враховувала головні особливості духовності й ментальності народів, що населяють Україну, здатна була б забезпечити їхні інтереси та сприяти подальшому повноцінному розвитку української нації та держави.

Звертаючись до ідей популізму в контексті ідеологій, згадана проблематика набирає іншого політичного дискурсу. Необхідно зазначити, що це явище на сьогодні набуло статусу повсякденного досвіду. Боротьба за владу є основною темою й рушійним мотивом цієї сфери спілкування. Чим

більш відкритим й демократичним є життя суспільства, тим більше уваги приділяється популізму у суспільстві.

Список використаної літератури

1. Демчук П. Державна ідеологія та ідеологічна робота держав // Розбудова держави. 1994. № 5. С. 12—14.
2. Денисюк С., Бобрук А. Популізм як прояв мімікрії в контексті сучасної політичної праксеології // Науковий огляд. 2014. Вип. 2 (№ 1). С. 192—198.
3. Докаш О. Абсолютний міф як основа для політичної міфотворчості // Науковий вісник Ужгородського університету. 2010. Вип. 14. С. 12—14. (Серія: Політологія, Соціологія, Філософія).
4. Джон Б. Джудіс. Великий вибух популізму. Харків : Книжковий дім “Клуб сімейного дозвілля”, 2017. С. 192.
5. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX – XX століть. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 480 с.
6. Рябчук М. Від “хаосу” до “стабільності”: хроніка авторитарної консолідації. Київ : К.І.С., 2012. 288 с.
7. Онопко О. Виникнення та напрямки розвитку політичних міфів // Науковий вісник Ужгородського університету. 2010. Вип. 14. С. 36—38. (Серія: Політологія, Соціологія, Філософія).
8. Шайгородський Ю. Роль міфологічної свідомості у розумінні політики. URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php> (дата звернення: 14.04.2019).
9. Шпорлюк Р. У пошуках майбутнього часу: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2010. 256 с.
10. Kazin M. The Populist Persuasion: An American History. Ithaca : University of Illinois Press. Urbana and Chicago, 2006. 264 p.

Статтю подано: 27.05.2019

Статтю схвалено: 26.06.2019

Kiyanka Iryna Bohdanivna

*Doctor of Political Science, Associate Professor, Associate Professor
European integration and law Lviv Regional Institute of Public Administration
National Academy of Public Administration of the President of Ukraine
email: kiyanka@i.ua
ORCID: 0000-0002-3100-7796*

THE CONTEMPORARY ASPECT OF POPULISM IN THE CONTEXT OF IDEOLOGICAL NORM

Problem setting. The article deals with the problems of populism in the context of ideology: conservatism and liberalism. The growth of populism comes after the destruction of the liberal consensus, which began after the Cold War, with

increasing tension between democratic majority and liberal constitutionalism – the two main pillars of democratic regimes. Strengthening the role of populism shows the gradual loss of the attractiveness of liberal solutions in the field of politics, economy and culture, and ideology.

Recent research and publications analysis. World experience shows that the populist movement was intensified in periods when the country experienced a turning point in its history. In sharp socio-economic changes particularly when breaking the old principles and adopting new ones, the political arena is occupied by populist leaders, who suggest simplified ideas and quick decisions to solve crisis issues.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. An important point in building a strong civil society is the populism syndrome of Soviet human. While being the part of an empire, which focused its attention on the image that went for export, it adjusted the system of ideological mirrors, creating the illusion of its, and therefore our, presence in the world. The purpose of the article is to analyze the contemporary aspect of populism through the prism of ideological norms (namely conservatism and liberalism).

Paper main body. As a system of views, ideas and concepts, ideology is embodied in various forms of social consciousness that differ in their subject matter, the nature of the reflection of the interests of the public subject, and the function they perform in public life. As a rule, ideology is closely related to such forms of social consciousness as political consciousness and legal consciousness, art and morality, philosophy and science, as well as religion, economic consciousness of a person, etc.

World experience shows that the populist movement intensified at a time when countries were experiencing crucial stages in their history. With dramatic socio-economic shifts, especially when the old foundations were broken and the new ones were not yet clearly defined, populist figures were entering the political arena.

Among the reasons for the emergence of populism in the mass consciousness and political ideologies of different states, including the post-Soviet space, is the desire of citizens to associate positive socio-economic development with individuals and the so-called “iron” power. At the same time, democracy is perceived as a brake on the path of economic stabilization and progress, which is stimulated by a certain part of the national political party. Unless there is support in the majority of the population, the process of active depletion begins, and it is given to the reaction of self-defence of one's own “populist slogans”.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Analyzing the views of representatives of liberalism, we can state that this socio-political trend is not “negative”. Besides, in the controversy of individualism with the collectivism, it adheres to the position of an arbitrator. After all, a liberal cannot be considered as an individualist who wants self-isolation. A free person is open, as well as a free society. The person in such a society is always inherent in individual

responsibility, moral discipline. In society, a person knows how to “connect himself/herself internally”.

When turning to the ideas of populism in the context of ideologies, this issue is gaining another political discourse, it should be noted that this phenomenon has acquired the status of everyday experience today. The struggle for power is the main theme and driving motive of this sphere of communication. The more open and democratic a society life is, the more attention is paid to populism in society.

Key words: populism; public policy; elections; campaign; political ideology; political program.

References

1. Demchuk, P. (1994). Derzhavna ideolohiia ta ideolohichna robota derzhav. *Rozbudova derzhavy*, № 5, pp. 12-14 [in Ukrainian].
2. Denysiuk, S., Bobruk, A. (2014). Populizm yak proiav mimikrii v konteksti suchasnoi politychnoi prakseolohii. *Naukovyi ohliad: mizhnarodnyi naukovyi zhurnal*, Issue 2 (№ 1), pp. 192-198 [in Ukrainian].
3. Dokash, O. (2010). Absoliutnyi mif yak osnova dlia politychnoi mifotvorchosti. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, Issue 14, pp. 12-14 [in Ukrainian].
4. Dzhon, B. (2017). Dzhudis. *Velykyi vybukh populizmu*. Kharkiv: Knyzhkovyi dim “Klub simeinoho dozvillia”. pp. 192 [in Ukrainian].
5. Yermolenko, V. (2018). *Plynni ideolohii. Idei ta polityka v Yevropi XIX – XX stolit.* Kyiv: DUKh I LITERA, 480 p. [in Ukrainian].
6. Riabchuk, M. (2012). *Vid “khaosu” do “stabilnosti”: khronika avtorytarnoi konsolidatsii.* Kyiv: K. I. S. 288 s. [in Ukrainian].
7. Onopko, O. (2010). Vynyknennia ta napriamky rozvytku politychnykh mifiv. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, Issue 14, pp. 36-38 [in Ukrainian].
8. Shaihorodskyi, Yu. *Rol mifolohichnoi svidomosti u rozuminni polityky.* URL : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php> [in Ukrainian].
9. Shporliuk, R. (2010). *U poshukakh maibutnoho chasu: statti ta esei.* Kyiv: Hrani-T. 256 p. [in Ukrainian].
10. Kazin, M. (2006). *The Populist Persuasion: An American History.* Ithaca: University of Illinois Press. Urbana and Chicago. 264 p.

Paper submitted: 27.05.2019

Paper accepted: 26.06.2019

Цитування: Кіянка І. Б. Сучасний аспект популізму в контексті ідеологічної норми // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 1(23) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2019. URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.23.2019.181480>).

Citation: Kiyanka, I. B. (2019). Suchasnyi aspekt populizmu v konteksti ideolohichnoi normy. *Democratic governance*, Issue 1(23). URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.23.2019.181480>).